

Artikkel i årsskriftet for Historielaget Telemark og Grenland. 1933-34.

av H.H. HOLTA – om

BÅNEHAUGEN like syd for Lagmannsgården og på høyden øst for Brekkeby
videregående skole med godt utsyn over Skien.

«Er Baanehaugen en gammel tingplass? Meget tyder på at der i navnet baanehaugen skjuler sig erindring om en gammel tingplass. Jeg har nok hørt at navnet skulde komme av at en pike skulde ha gravet ned sitt barn der men sådanne forsøk på å forklare opprinnelsen til navn som man ikke forstår møter man ofte, og ved nærmere granskning finner man hyppig at de er skapt av folkefantasier uten historisk grunnlag og så antar jeg også er tilfældet med navnet Baanehaugen.

Jeg finner meget som tyder på at navnet er meget gammelt og at det sandsynligvis stammer fra at der engang i tiden har vært en tingplass og et horg. Før anlegget av restauranten Walhalla under eller rettene i anledning av utstillingen i Skien 1891 var der på Baanehaugen en hel del med store stene, tildels svære blokker, hvorav nogle ennu kan påvises og selv den hvite sten som efter tradisjonen alltid skulde finnes på tingplassen for at dommeren skulde stå på den når han opleste eller avsa dommen, finnes liggende nede i bakken under Baanehaugen. En samling av stener som kunde ligne rester av et horg blev også for nogen år siden utgravet i den nordre del av Baanehaugen. Ved en nylig foretatt yderligere gravning viste det sig at stenene dekket en brandgrop, antagelig en gammel brandgrav. Der fantes dog intet gravgods.

Jeg antar at første ledd i navnet Baanehaugen er det oldnorske bon eller bond. Det første ord finnes i «bonhus» bedehus og i bonleid, fara bonleider c-= reise til et sted hvor man vil be om noget. Bon=bonn, begjæring=bonord.

Bonet har vi i bondaeider=troskapsed, som almuen svor kongen, og i bondare= pengene i den kasse som lagtingkretsens bønder eide i fellesskap. Likeså i Bondakirkjugardr=kirkegård ved altingstedet.

Bon kan også bety «den blanke» og det kan jo tenkes at toppen av haugen, hvor fjellet ligger i dagen, har ligget blank og bar så det har gitt betegnelsen Bonhaug, «den blanke haug». Men dette anser jeg mindre sannsynlig.»

Bildet «Skiens gryning» (et maleri av Jonny Andvik er kopiert fra Skiensboka.)

Situasjonen illustrerer Gregorius Dagson der han fra området like vest for Nordre Brekke Gård skuer ut over vår fremvoksende by. Bekken som vi ser på bildet, er trolig Lortebekk - før den renner inn i middelalderbyen. Bånehaugen ligger på Lagmannshøyda rett i øst.